

FM: Nodokļu ieņēmumi kopbudžetā deviņos mēnešos saņemti plānotajā apmērā

Publicēts: 24.10.2019.

Konsolidētajā kopbudžetā šā gada deviņos mēnešos izveidojās 521,6 miljonu eiro liels pārpalikums, taču tā apmērs bija par 169,8 miljoniem eiro mazāks nekā pērn attiecīgajā periodā. Lai gan pērn izdevumi sāka pārsniegt ieņēmumu apjomu, tikai sākot ar septembri, šogad uzkrātā pārpalikuma apmērs kopbudžetā dilst jau kopš jūlija, ko ietekmēja būtiski zemāki nekā pērn jūlijā-septembrī ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi. Trešajā ceturksnī tika veiktas ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumu atmaksas jūnijā saņemto Eiropas Komisijas ievērojamo avansu apjoma pārrēķina rezultātā. Kopumā deviņos mēnešos ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumos joprojām ir vērojams pieaugums un ir saņemts par 51,1 miljonu eiro jeb 5,5% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā.

Mazāka pārpalikuma veidošanos salīdzinājumā ar pagājušo gadu ietekmēja arī mērenais nodokļu ieņēmumu palielinājums kopbudžetā – par 3,2%, kamēr pērn deviņos mēnešos nodokļu ieņēmumi pieauga par 8,7%. Izmaiņas, galvenokārt, saistītas ar uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) ieņēmumu samazināšanos par 269,6 miljoniem eiro salīdzinājumā ar pagājušo gadu pamatā šī nodokļa reformas rezultātā. Būtiski sarūkot UIN ieņēmumiem, valsts pamatbudžetā samazinājās gan nodokļu ieņēmumi (par 90,9 miljoniem eiro jeb 2,7%), gan kopējie ieņēmumi (par 46,7 miljoniem eiro jeb 1%).

Sagaidāms, ka pēdējā ceturksnī kopbudžeta izdevumi līdzīgi kā iepriekšējos gados sasniegs gada augstāko līmeni un gada griezumā veidosies deficīts. Atbilstoši Finanšu ministrijas novērtējumam 2019. gadā konsolidētajā kopbudžetā tiek prognozēts deficīts 324,4 miljonu eiro apmērā. Savukārt vispārējās valdības budžetā pēc Eiropas kontu sistēmas (EKS 2010) metodoloģijas, pamatā koriģējot naudas plūsmas ieņēmumus un atzīstot tos lielākā apjomā, deficīts tiek prognozēts 170,6 miljonu eiro jeb 0,5% no iekšzemes kopprodukta (IKP) apmērā.

Kopbudžeta ieņēmumi gada pirmajos deviņos mēnešos veido 8 441,2 miljonus eiro, kas bija par 257,7 miljoniem eiro jeb 3,1% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā. Tostarp nodokļu ieņēmumos saņemti 6 621,2 miljoni eiro – par 204,7 miljoniem eiro jeb 3,2% vairāk nekā pērn. Izteiktāks ieņēmumu pieaugums vērojams darbaspēka nodokļiem. Sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumi palielinājušies par 177,6 miljoniem eiro jeb 9,1%, bet iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumi par 124,7 miljoniem eiro jeb 10,1%. Šādu augstu ieņēmumu pieauguma tempu sekmē labvēlīgā situācija darba tirgū, jo saglabājas augsts nodarbinātības līmenis, kā arī vidējā darba samaksa pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem pirmajā pusgadā palielinājusies par nepilniem 8%, salīdzinot ar 2018. gadu. Nozīmīgākais darbaspēka nodokļu ieņēmumu palielinājums vērojams mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības nozarēs, datorprogrammēšanas, datortehnikas ražošanas un finanšu nozarēs, kā arī veselības aizsardzībā un valsts pārvaldē.

Ekonomikas izaugsmes tempam sabremzējoties, patēriņa nodokļu ieņēmumu pieaugums šogad bijis lēzenāks nekā pērn – pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieņēmumi šā gada deviņos mēnešos palielinājušies par 138 miljoniem eiro jeb 7,7%, savukārt akcīzes nodokļa ieņēmumi palielinājās par 35,4 miljoniem eiro jeb 4,6%. Pērn trijos ceturksņos šo nodokļu ieņēmumi pieauga attiecīgi par 12,2% un 14,2%.

Nodokļu ieņēmumi kopbudžetā deviņos mēnešos saņemti gandrīz plānotajā apmērā (99,9%), lai gan sadalījumā pa nodokļu veidiem vērojama gan būtiska plāna neizpilde, gan arī pārpilde. Darbaspēka nodokļi – IIN un sociālās apdrošināšanas iemaksas, pārskata perioda plānu kopbudžetā pārsniedza attiecīgi par 122,6 miljoniem eiro jeb 9,9% un 53,6 miljoniem eiro jeb 2,6%. Plāna pārpilde skaidrojama ar augstāku nekā plānots nodarbinātības un vidējās darba samaksas līmeni valstī, gan arī IIN gadījumā pieaugoši ieņēmumi no dividenžu izmaksas fiziskām personām. Tajā pat laikā UIN ieņēmumi no plānotā atpaliek par 124,5 miljoniem eiro un saņemti aptuveni četrpadsmit reizes mazākā apmērā nekā pērn deviņos mēnešos. UIN plāna neizpilde veidojas augstā iepriekš samaksātā UIN avansa maksājumu apjoma dēļ, kas tiek atmaksāts, un zemāku iemaksu dēļ, jo avansa maksājumi vairs nav jāveic. Līdz PVN ieņēmumu plāna izpildei deviņos mēnešos pietrūka 8,9 miljoni eiro jeb 0,5%, ko ietekmēja ieņēmumu samazināšanās

saistībā ar sliktākiem laika apstākļiem elektroenerģijas ražošanai, kā arī koksnes un to izstrādājumu ražošanas nozarē, samazinoties PVN iemaksām un palielinoties PVN atmaksu apmēram.

Akcīzes nodokļa ieņēmumu plāns deviņos mēnešos netika izpildīts par 27,9 miljoniem eiro jeb 3,3%. Tai skaitā par 20,6 miljoniem eiro jeb 4,8% mazāki nekā plānots bijuši ieņēmumi no akcīzes nodokļa naftas produktiem, samazinoties patēriņam, tostarp pārrobežu tirdzniecības rezultātā. Savukārt par 11,1 miljonu eiro jeb 6,8% mazākā apmērā saņemti ieņēmumi no akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem. Plāna neizpilde skaidrojama ar nodokļa likmes samazināšanu stiprajam alkoholam no 1 840 eiro līdz 1 564 eiro par 100 litriem absolūtā spirta 2019. gada 1. augustā, kā arī ar ietekmi no pārrobežu tirdzniecības.

Labā darbaspēka nodokļu ieņēmumu plāna izpilde sekmējusi bilances uzlabošanos valsts speciālajā budžetā un pašvaldību budžetā. Valsts speciālā budžeta ieņēmumiem palielinoties par 213,6 miljoniem eiro jeb 10,5%, deviņos mēnešos izveidojās 247,4 miljonu eiro pārpalikums, un tā apmērs bija par 98,6 miljoniem eiro augstāks nekā pērn attiecīgajā periodā. Līdzīga situācija vērojama pašvaldību budžetā, kur ieņēmumi palielinājušies par 219,9 miljoniem eiro jeb 11,5%, kā rezultātā pārpalikuma apmērs sasniedzis 113,6 miljonus eiro, kas bija par 94,2 miljoniem eiro vairāk nekā pērn deviņos mēnešos.

Konsolidētajā kopbudžetā jau ierasti šogad izdevumi pieauguši straujāk nekā ieņēmumi. Deviņos mēnešos izdevumi bija par 427,5 miljoniem eiro jeb 5,7% augstāki nekā pērn attiecīgajā periodā, veidojot 7 919,6 miljonus eiro. Tostarp izdevumi atlīdzībai bija 1 855 miljoni eiro un tie palielinājušies par 126,3 miljoniem eiro jeb 7,3%. Izdevumu palielinājums atlīdzībai galvenokārt vērojams iekšlietu un tieslietu resoros saistībā ar pabalsta izmaksu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, kas atbilstoši likumam jāizmaksā pēc katriem pieciem nepārtrauktas izdienas gadiem. Tāpat izdevumu palielinājumu atlīdzībai sekmēja tās celšana aizsardzības un veselības resoros, kā arī pedagogiem, augstskolu un zinātnisko institūciju darbiniekiem.

Izdevumi pensijām deviņos mēnešos veikti 1 594,7 miljonu eiro apmērā, kas bija par 73,6 miljoniem eiro jeb 4,8% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā. Ņemot vērā pensiju indeksāciju, kurā tiks izmantots pēdējos gados augstākais pensiju indekss un tiks indeksētas arī pensiju piemaksas par apdrošināšanas stāža gadiem, sagaidāms pensiju izdevumu straujāks kāpums kopbudžetā gada pēdējā ceturksnī, attiecīgi pēc Labklājības ministrijas aplēsēm vidējais pensijas apmērs 2019. gadā palielināsies par aptuveni 6%. Savukārt izdevumi citiem pabalstiem pārskata periodā palielinājušies par 57,3 miljoniem eiro jeb 8%, veidojot 772,6 miljonus eiro. To kāpumu vairāk ietekmē vidējās apdrošināšanas iemaksu algas palielināšanās, tomēr jāatzīmē, ka izdevumi slimības pabalstiem deviņos mēnešos bija pat par 25,1 miljonu eiro jeb 20,5% augstāki nekā pērn. Tas saistīts arī ar būtisku saņēmēju skaita palielināšanos, īpaši gada pirmajos divos mēnešos, visās lielākajās nozarēs un visās iedzīvotāju vecuma grupās, tai skaitā pieaugot nodarbināto ar slimojošiem bērniem un pirmspensijas vecumā strādājošo skaitam, kas saņem slimības pabalstus.

Izdevumi kapitālajiem ieguldījumiem galvenokārt palielinājušies pašvaldībās, īpaši ES fondu projektu īstenošanai, kā arī aizsardzības resorā Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem. Deviņos mēnešos kopbudžetā kapitālie izdevumi veikti 770,6 miljonu eiro apmērā, kas bija par 82,7 miljoniem eiro jeb 12% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā.

Jāatzīmē arī iemaksu ES budžetā palielināšanās, kas šogad deviņos mēnešos bija par 59,1 miljonu eiro jeb 32,7% augstākas nekā pērn attiecīgajā periodā, veidojot 239,6 miljonus eiro. Tas saistīts ar nepieciešamību šā gada sākumā visām dalībvalstīm ES budžetā iemaksāt lielāku daļu iemaksu apjoma, attiecīgi sagaidāms, ka turpmākajos mēnešos šo izdevumu pieauguma temps turpinās bremsēties.

Izdevumi subsīdijām un dotācijām deviņos mēnešos veikti 1 439,9 miljonu eiro apmērā, palielinoties par 32,6 miljoniem eiro jeb 2,3% salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn. To palielināšanos sekmēja būtisks (+89,2 miljonu eiro) izdevumu palielinājums veselības resorā, galvenokārt, veselības aprūpes darbinieku darba samaksas paaugstināšanai.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-nodoklu-ienemumi-kopbudzeta-devinos-menesos-sanemti-planotaja-apmera>